

Rybiński, care a scris printre altele « Cintece diferite » Cartea I, precum și Anna Memorata, una dintre figurile de frunte care reprezentau atunci poezia așa numită « leszczyńska », pătrunsă de puternice elemente umaniste.

Pe teritoriul Poloniei, Leszno a devenit, după dispariția comunității din Ostroróg, centrul principal al fraților cehi. După cum am mai amintit, printre nobilii polonezi care i-au primit pe emigranți pe domeniile, lor, au fost și Leszczyński. Rafał staroste de Radziejów, a fost primul din această familie catolică, ce a primit în jurul anului 1553 confesiunea cehă și a dat în 1555 fraților cehi în folosire biserica catolică de pe domeniile familiei sale. Tot el a participat în anul 1555 la congresul de la Chęciny, unde s-a dezbătut problema unirii comunității fraților cehi din Wielkopolska cu biserica calvină din Małopolska. În același an el a organizat un congres la Gołuchów, iar în 1557 a plecat împreună cu Jakub din Ostroróg în Moravia la sinodul comunității pentru a cere să fie numit un episcop special pentru Wielkopolska, cu reședința în Polonia. A fost de asemenea prezent în 1563 la Toruń unde a avut loc disputa publică a lui Morgenstern cu frații cehi. Mai târziu îl întâlnim la Poznań, unde se duce împreună cu episcopii fraților cehi Jan Laurencjusz și Jerzy Israel.

Mai trebuie menționat că la Szamotuły a desfășurat în această perioadă, în tipografia înființată de către Lukasz din Górká, o activitate susținută fratele Aleksander Aujezdský. Acolo a apărut în 1561 renumita carte « Pisé chwal božských » care cuprindea cele mai bune cintece ale fraților, printre altele și cintelece remarcabilului scriitor și episcop al comunității Jan Blahoslav, redactorul acestei cărți numită *Canționalul de la Szamotuły*.

Frații Leszczyński au fost aproape o sută de ani adepți înfocați și protectori ai fraților cehi.

În anul 1628 a sosit la Leszno un nou val de emigranți cehi, cărora, victoria habsburgilor la Biala Góra și intensificarea Contrareforme condusă mai ales de către iezuiți, le-au făcut imposibil traiul pe pământul natal. Printre acești noi veniți se afla și Jan Amos Komenský (1592—1670), marele gânditor, creatorul noii pedagogii, primul luptător pentru principiul învățămîntului general în limba maternă, adept al principiului intuiției. El a combătut cu hotărîre școlile de pe lângă biserici și minăstiri, care erau foarte răspîndite în orînduirea feudală și unde învățămîntul era rupt de viață, unde se preda împărțirea scolastică a ideilor și construirea definițiilor.

Polonia a devenit cea de a doua patrie a lui Komenský. El a locuit la Leszno cu mici întreruperi, pînă cînd a ars orașul și o dată cu acesta casa lui Komenský în care se afla rezultat muncii sale de 30 de ani și materialul pentru dicționarul ceh-latin *Thesaurus linguae bohemicae*, nemăsurată pierdere pentru știință, precum și alte manuscrise și biblioteca lui personală.

Îl întâlnim pentru prima dată pe autorul lucrării *Orbis Pictus* la Leszno în anul 1625. Pe atunci ducea tratative în vederea primirii în acest oraș a fraților cehi care se ascundeau prin pădurile în munții patriei lor. El a găsit în Rafał Leszczyński un cordial și binevoitor protector.

În februarie 1628 îl găsim pe Komenský printre circa 1000 de frați cehi cărora Leszno le-a deschis porțile sale. Odată cu aceștia a venit și bogata lor bibliotecă, arhiva și o tipografie bine utilată ca pentru vremurile acelea. Tipografia fusese adusă de la Kralic, unde se tipărise printre altele între anii 1579—1593 *Biblia Kralicka* în 6 volume, capodoperă a literaturii ceh de traduceri. Scrisă într-o limbă accesibilă, pură, cu un lexic nespuns de bogat, ea a contribuit în mare măsură în epoca Renașterii Naționale la crearea noii limbi ceh, capabilă de a exprima idei științifice și poetice.

Tipografia a fost condusă la Leszno de Matouš Krokočinský, mai apoi de Daniel Streyc, fiul cunoscutului poet Jerzy Streyc. Primele cărți au fost tipărite la Leszno încă în anul 1630. În felul acesta, unul din orașele poloneze, care nu era nicidecum printre cele mai mari, a devenit adevăratul centru al comunității fraților cehi, ai cărei membri credeau în întoarcerea în patrie, convinși de victoriile regelui suedez Gustav Adolf, considerat salvatorul tuturor reformaților.

La Leszno au luat ființă remarcabilele opere didactice ale lui Komenský, dedicate tineretului. Conform concepțiilor acestui mare gânditor, școala progresistă va trebui să-i recompenseze pe tineri de tot ce au stricat sabia și focul, căci cultura poate să învingă violența. În acest fel, Komenský, prin opera sa științifică, a pus bazele reconstruirii patriei sale distruse. Așteptînd momentul înapoierii în Cehia, frații voiau să fie primii constructori ai ordinii noi în patrie. Ei erau educați de operele marelui om de știință, care scriind pentru propriul său popor, a îmbogățit tezaurul întregii omeniri progresiste.

Prima perioadă a șederii lui Komenský la Leszno în anii 1628—1641, constituie perioada culminantă a creației sale. În afară de munca științifică și organizatorică, Komenský